

Nr 15

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående frågor om befrielse från ersättningsskyldighet till kronan m. m.; given Stockholms slott den 28 december 1962.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Sven Andersson

Propositionens huvudsakliga innehåll

Riksdagen har genom skilda beslut för tidigare budgetår bemyndigat Kungl. Maj:t att avgöra vissa frågor om befrielse från ersättningsskyldighet till kronan. I propositionen hemställes (p. 1) om bemyndigande för Kungl. Maj:t att i viss utsträckning jämväl för budgetåret 1963/64 medge befrielse från ersättningsskyldighet till kronan. Vidare underställes riksdagens prövning (p. 2—11) tio frågor om befrielse från ersättningsskyldighet.

Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 28 december 1962.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM, HERMANSSON, HOLMQVIST, ASPLING.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anmäler chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Andersson, vissa frågor om befrielse från ersättningsskyldighet till kronan och anför härutinnan följande.

1.

Sedan Kungl. Maj:t bemyndigats att under budgetåret 1962/63 avgöra dels frågor om befrielse från ersättningsskyldighet till kronan på grund av förlust av eller skada å krigsmakten tillhörig eller av krigsmakten med nyttjanderätt innehavd egendom, dels ock frågor om efterskänkande av fordran, som grundade sig på kronans regressrätt mot förare av kronans eller av kronan med nyttjanderätt innehaft motorfordon, luftfartyg etc. enligt de i ämnet gällande ansvarsreglerna, allt i den mån kronans fordran i det särskilda fallet icke översteg 5 000 kr. (prop. 1962: 34; SU 39; rskr. 115), har Kungl. Maj:t — med beaktande av vad riksdagen framhållit i skrivelse 1945: 155 — under år 1962 medgivit befrielse från ersättningsskyldighet på sätt framgår av en förteckning, vilken torde få såsom bilaga fogas vid detta protokoll. Nu ifrågavarande ärenden har visserligen minskat i antal under senare år. Ärendenas art synes dock motivera att dessa frågor i viss utsträckning avgöres av Kungl. Maj:t. Med hänsyn härtill bör enahanda bemyndigande som under budgetåret 1962/63 utverkas även för budgetåret 1963/64. Bemyndigandet har utnyttjats även då materiel eller pengar tillgripits från kronan; då bemyndigandet icke är otvetydigt på denna punkt bör formuleringen jämkas.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att bemyndiga Kungl. Maj:t att under budgetåret 1963/64 avgöra dels frågor om befrielse från ersättningsskyldighet till kronan för krigsmakten tillhörig eller av krigsmakten

med nyttjanderätt innehavd egendom m. m., som skadats eller förlorats eller avhänts kronan, dels ock frågor om efterskänkande av fordran, som grundar sig på kronans regressrätt mot förare av kronans eller av kronan med nyttjanderätt innehaft motorfordon, luftfartyg etc. enligt de i ämnet gällande ansvarsreglerna, allt i den mån kronans fordran i det särskilda fallet icke överstiger 5 000 kr.

21.

Dåvarande förrådsförmannen G. tillgrep vid olika tillfällen under tiden november eller december 1946—den 26 augusti 1953 i militära förråd 150 par marschkängor och 350 par strumpor, vilka tillhörde kronan.

Genom lagakraftvunnen dom den 23 mars 1954 dömde rådhusrätten i Norrköping G. för grov stöld till straffarbete sex månader villkorlig dom och till avsättning från tjänsten som förrådsförmän. Vidare förpliktades G. att till kronan utge ersättning för de tillgripna persedlarna med 7 375 kr. jämte ränta.

G. anhöll hos Kungl. Maj:t om befrielse från den ådömda ersättningsskyldigheten till kronan, men Kungl. Maj:t lämnade enligt beslut den 29 juli 1957, efter vederbörande myndigheters hörande, ansöknings utan bifall. Sedan G. avlidit den 11 juni 1961 har G:s änka nu anhållit, att dödsboet måtte befrias från ersättningsskyldigheten.

Av utredningen framgår följande rörande dödsboets ekonomiska förhållanden. G. var anställd hos ett bolag. År 1957 förvärvade G. ett radhus, där hans familj nu bor. Insatsen utgjorde 5 000 kr. och banklånen uppgår till ca 40 000 kr. G:s änka är anställd hos nämnda bolag som städerska med en månadslön av 357 kr. I änkepension uppbär hon 210 kr. i månaden, vartill kommer 110 kr. i månaden i familjelivränta. Makarna G. har två barn, som är 8 och 11 år. Ettvart av barnen åtnjuter barnpension med 83 kr. i månaden. Efter G:s frånfälle erhöll änkan från bolaget två livförsäkringsbelopp å 24 000 kr. och 4 600 kr. Därjämte erhöll barnen 7 000 kr. var. Av det utdömda skadeståndet har icke någon del guldits.

Försvarets civilförvaltning tillstyrker i utlåtande den 2 januari 1962, att dödsboet befrias från ersättningsskyldighet till kronan under förutsättning att detsamma inbetalar förslagsvis 500 kr. Civilförvaltningen anför i huvudsak följande:

I bouppteckningen, som visade en behållning av 3 199 kr. 25 öre, upptogs icke ifrågavarande kronans fordran, enär den enligt uppgift var för dödsboet obekant. Därest dödsboets egendom avträtts till förvaltning av boutredningsman eller till konkurs hade dödsbodelägarna icke behövt personligen svara för ifrågavarande skuld. Att så ej skett synes i förevarande fall icke böra läggas dödsbodelägarna till last.

¹ Försvarsdepartementets diariern 4409/1961

Skäl synes föreligga att bedöma en framställning om befrielse från ersättningsskyldighet för dödsbo, vari änka och minderåriga barn äro delägare, mildare än ansökan från den som själv ådragit sig ersättningsskyldighet. Med hänsyn till här berörda dödsbodelägarers relativt goda ekonomiska ställning och arten av det brott, som föranlett betalningsskyldighet för den avlidne, samt boets behållning är civilförvaltningen emellertid icke villig tillstyrka hel befrielse.

Departementschefen

Även om dödsbodelägarnas ekonomiska ställning gör det möjligt för dem att betala det av försvarets civilförvaltning föreslagna beloppet vill jag med hänsyn till föreliggande omständigheter föreslå, att dödsboet helt befrias från ersättningsskyldighet till kronan.

Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva
att dödsboet efter G. befrias från ersättningsskyldighet
till kronan enligt rådhusrättens i Norrköping dom den
23 mars 1954.

3.

Den 12 december 1939 inträffade en olyckshändelse vid en mobiliseringsföreläggning för Jämtlands fältjägerregemente. Värnpliktige V. A. Eriksson, som var inkvarterad i en privat fastighet, såg i fastighetens nedre våning ett osäkrat gevär med spänd slagfjäder. Utan att förvissa sig om att geväret var oladdat gjorde Eriksson avfyring i syfte att slappa slagfjädern. Därvid avgick ett skott, som träffade värnpliktige A. S. Svensson, vilken upphöll sig i övre våningen. Svensson tillfogades så svåra skador, att han strax därefter avled.

Genom lagakraftvunnet utslag den 2 februari 1940 fann krigsrätten vid Jämtlands fältjägerregemente att Eriksson genom vårdslöst handhavande av geväret ouppsatligen orsakat Svenssons död. Krigsrätten dömde Eriksson att för vållande till annans död böta 40 dagsböter samt att för vårdslöshet i tjänsten undergå arrest fyra dagar.

Riksförsäkringsverket har genom beslut den 3 september 1940 och den 28 januari 1941 enligt 1927 års militärsättningsförordning tillerkänt Svenssons dödsbo begravningshjälp med 216 kr. och Svenssons föräldrar en gemensam livränta med 300 kr. för år från och med den 13 december 1939. Efter ersättningsförbättring utgår livräntan sedan den 1 juni 1950 med 420 kr. för år. Riksförsäkringsverkets maximala utgifter i anledning av olyckan har beräknats till 11 921 kr. Riksförsäkringsverket har vid flera tillfällen framställt regresskrav mot Eriksson men någon betalning har icke erlagts.

Eriksson har anhållit att bli befriad från skyldighet att till riksförsäkringsverket återbetala vad verket utgivit och kommer att utge till Svenssons dödsbo och föräldrar.

Av utredningen framgår följande rörande Erikssons personliga förhållanden. Eriksson, som är född den 21 november 1918, är gift och har fyra barn i åldern 11, 12, 16 och 20 år. Han är skogsarbetare och har för år 1961 taxerats till statlig inkomstskatt för ca 6 000 kr. Eriksson tog år 1956 egnahemslån med ca 52 000 kr. Räntan och amorteringarna uppgår till ca 5 000 kr. per år. Fastigheten har ett taxeringsvärde av 24 600 kr.

I ärendet har utlåtanden avgivits av *riksförsäkringsverket* den 27 november 1961 och av *försvarets civilförvaltning* den 19 december 1961. Riksförsäkringsverket tillstyrker att Eriksson åtminstone till det väsentliga befrias från ersättningskyldighet till kronan. Civilförvaltningen, som i likhet med riksförsäkringsverket anser att här ej torde ha varit fråga om grov vårdslöshet, tillstyrker befrielse under förutsättning att Eriksson inbetalar förslagsvis 200 kr.

Departementschefen

Eriksson torde vara ersättningskyldig till kronan för vad riksförsäkringsverket utgivit och kommer alt utge i anledning av olyckshändelsen. Med hänsyn till omständigheterna vid olyckan samt till Erikssons försörjningsbörda finner jag skäligen, att Eriksson i enlighet med försvarets civilförvaltnings förslag mot inbetalning av 200 kr. befrias från vidare ersättningskyldighet till kronan.

Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att Eriksson, därest han inom tid som Kungl. Majt bestämmer, till riksförsäkringsverket inbetalar 200 kr., befrias från återstående ersättningskyldighet till kronan på grund av förenämnda händelse den 12 december 1939.

4.

Den 7 september 1942 förekom fältmässig skjutning med gevär vid Västerbottens regemente. Ledare för övningen var en värnpliktig furir. Under övningen skulle deltagarna avlossa skott mot målfigurer, vilka var utsatta inom ett med blå skärmar markerat område. Härvid avlossade värnpliktige *G. B. Andersson* ett skott, som träffade i bröstet på värnpliktige *J. R. O. Jonsson*, vilken uttagits till målhandräckning och befann sig i närheten av en av skärmarna.

Genom utslag den 1 april 1943 dömde regementskrigsrätten vid Västerbottens regemente, som ansåg mildrande omständigheter föreligga, furiren och Andersson för vårdslöshet i tjänsten och vållande till kroppsskada till arrest sex dagar. Härjämte förpliktades de att solidariskt till Jonsson utge ersättning för sveda och värk med 1 200 kr. jämte ränta. Krigshovrätten ogillade genom lagakraftvunnet utslag den 5 november 1943 den mot furir-

ren i målet förda talan men fann ej skäl att i övrigt göra ändring i krigsrättens utslag.

Riksförsäkringsverket har till och med den 31 augusti 1962 till Jonsson utgivit ersättning enligt 1927 års militärsättningsförordning med 23 389 kr. 28 öre. Kapitalvärdet den 1 september 1962 av den från och med samma dag med 1 800 kr. om året till Jonsson utgående livräntan har beräknats till 37 534 kr. Omprövning av livräntans belopp efter den 29 februari 1964 skall verkställas. Riksförsäkringsverket har vid flera tillfällen framställt regresskrav mot Andersson men någon betalning har icke erlagts.

Andersson har anhållit att bli befriad från ersättningsskyldighet till kronan.

Av utredningen framgår följande rörande Anderssons personliga förhållanden. Andersson är gift och har tre barn i åldern 2, 8 och 14 år. Han är sedan år 1958 anställd vid Stockholms elektricitetsverk och uppbär i lön omkring 1 600 kr. i månaden. Andersson har för år 1962 taxerats till statlig inkomstskatt för 14 849 kr. Han har icke erlagt den Jonsson enligt regementskrigsrättens dom tillerkända ersättningen.

I ärendet har *försvarets civilförvaltning* efter att ha inhämtat yttrande av riksförsäkringsverket avgivit utlåtande den 16 oktober 1962. Riksförsäkringsverket tillstyrker att Andersson åtminstone till det väsentliga befrias från ersättningsskyldighet. Civilförvaltningen motsätter sig ej bifall till ansökningsen under förutsättning att Andersson inbetalar förslagsvis 300 kr.

Departementschefen

Andersson torde vara ersättningsskyldig till kronan för vad riksförsäkringsverket utgivit och kommer att utge i anledning av olyckshändelsen. Med hänsyn till omständigheterna vid olyckan samt till vad som är upplyst om Anderssons ekonomiska förhållanden finner jag skäligt att Andersson i enlighet med försvarets civilförvaltnings förslag mot inbetalning av 300 kr. befrias från vidare ersättningsskyldighet till kronan.

Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att Andersson, därest han inom tid som Kungl. Maj:t bestämmer till riksförsäkringsverket inbetalar 300 kr., befrias från återstående ersättningsskyldighet till kronan på grund av förenämnda händelse den 7 september 1942.

5.

Den 16 oktober 1953 inträffade vid Bohusläns regemente en olyckshändelse i samband med rengöring av en pistol. Efter avslutad övning i skarp-skjutning underlät dåvarande furiren *K. Ö. Dahlman*, som varit ledare vid övningen, att tillse att patron icke fanns kvar i den av honom vid tillfället använda pistolen. Sedan pistolen för rengöring överlämnats till värnplik-

tige J. R. O. Pettersson underlät denne likaså att kontrollera att patronläget var tomt med påföljd att vid isärtagning av pistolen ett kvarvarande skott gick av och träffade värnpliktige K. R. Wallin i ena benet.

Genom lagakraftvunnen dom den 20 augusti 1954 dömde rådhusrätten i Uddevalla Dahlman för tjänstefel till arrest femton dagar och Pettersson likaledes för tjänstefel att böta 20 dagsböter. Rådhusrätten förpliktade vidare Dahlman och Pettersson att solidariskt utge, till riksförsäkringsverket 260 kr., till försvarets civilförvaltning 290 kr. jämte ränta samt till Wallin ersättning för förlorad arbetsförtjänst med tillhoppa 2 250 kr. jämte rättegångskostnader.

Försvarets civilförvaltning har till Wallin utbetalat det denne tilldömda beloppet. Wallin har sedermera av riksförsäkringsverket uppburit ersättning i anledning av skadan enligt 1950 års militärsämningsförordning med 11 372 kr. 30 öre. Då jämnväl kronan ansetts ersättningsskyldig har civilförvaltningen med stöd av Kungl. Maj:ts beslut den 25 september 1959 utbetalat ytterligare ersättning till Wallin med 17 511 kr. 50 öre. Wallins skador är slutreglerade. Ämbetsverken har vid flera tillfällen framställt regresskrav mot Dahlman och Pettersson men någon betalning har icke erlagts. Vid försök till utmätning har Dahlman och Pettersson befunnits sakna utmätningbara tillgångar; dock uttogs år 1960 exekutivt 481 kr. 70 öre av Pettersson.

Dahlman och Pettersson har anhållit att bli befriade från ersättningsskyldighet till kronan.

Av utredningen framgår följande rörande Dahlmans och Petterssons personliga förhållanden. Dahlman, som är född den 15 augusti 1932 och frånskild, har anställning som bilinstruktör med en månadslön av 900 kr., var till kommer ackordsersättning med ca 100 kr. i månaden. Härutöver har han genom extra arbete som chaufför haft inkomst, vilken för tiden januari—september 1961 uppgått till ca 500 kr. Dahlman är underhållsskyldig mot ett minderårigt barn, vilken skyldighet interimistiskt fastställts till 60 kr. i månaden. Han har för år 1961 taxerats till statlig inkomstskatt för 12 360 kr. I januari 1963 avser Dahlman påbörja en tvåårig kurs vid Göteborgs tekniska institut. Hans blivande hustru, som har förvärvsarbete med en inkomst av 900 kr. i månaden, kommer att under hans studietid bidra till hans försörjning. Dahlman räknar även med att erhålla studielån. — Pettersson, som är född den 20 augusti 1933, är gift och har ett minderårigt barn. Han har anställning som montör med en veckoinkomst av 257 kr. För år 1961 har Pettersson taxerats till statlig inkomstskatt för 11 340 kr. Hustrun har tidvis förvärvsarbete.

Försvarets civilförvaltning, som inhämtat yttrande av riksförsäkringsverket, tillstyrker i utlåtande den 12 juni 1962 att Dahlman och Pettersson befrias från ersättningsskyldighet till kronan, beträffande Dahlman under förutsättning att han inom två år inbetalar 700 kr.

Departementschefen

Dahlman och Pettersson torde vara ersättningskyldiga till kronan för vad riksförsäkringsverket och försvarets civilförvaltning utgivit i anledning av olyckshändelsen. De har gjort sig skyldiga till en allvarlig försummelse, som förorsakat svår kroppsskada. Med hänsyn till vad som upplysts om Dahlmans och Petterssons personliga förhållanden föreligger emellertid betydande svårigheter för dem att gälda ifrågavarande ersättningar. Jag tillstyrker därför att Dahlman befrias från vidare ersättningskyldighet till kronan, om han såsom civilförvaltningen föreslagit inbetalar 700 kr. Jag tillstyrker vidare att Pettersson, hos vilken exekutivt uttagits icke fullt 500 kr., helt befrias från återstående ersättningskyldighet.

Jag hemställer alltså att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att Dahlman, därest han inom tid som Kungl. Maj:t bestämmer till försvarets civilförvaltning inbetalar 700 kr., befrias från återstående ersättningskyldighet till kronan och att Pettersson helt befrias från återstående ersättningskyldighet på grund av förenämnda händelse den 16 oktober 1953.

6.

Den 15 mars 1956 ägde en mörkerövning i närstrid rum vid Skaraborgs flygflottilj. Övningen anordnades av flottiljens markstridspluton, för vilken dåvarande sergeanten *S. O. Holm* var chef. Som chef vid en skjutstation tjänstgjorde dåvarande furiren *G. L. Flybrand*. Under övningen, vid vilken skarp ammunition användes, träffades värnpliktige *C.-E. V. Carlsson*, som av Flybrand uttagits till måldragare, av tre skott från en kulsprutepistol. Carlsson erhöll därvid svåra skador i båda benen och har efter olyckshändelsen varit helt eller delvis arbetsförmögen.

Rådhusrätten i Lidköping dömde genom lagakraftvunnen dom den 3 september 1956 Holm och Flybrand för ouppsatligt vållande till svår kroppsskada, Holm till 10 dagars disciplinbot och Flybrand till 20 dagars disciplinbot. Sedan Carlsson fört talan mot kronan förpliktade Göta hovrätt genom lagakraftvunnen dom den 14 oktober 1960 kronan att till Carlsson utge ersättning på grund av olyckshändelsen med 40 215 kr. 36 öre jämte ränta med avdrag för ett av Carlsson uppburet förskott samt för vad Carlsson uppburit från riksförsäkringsverket till och med den 31 maj 1959. Kronan förpliktades vidare att ersätta Carlsson dennes rättegångskostnader.

Försvarets civilförvaltning har i skrivelse den 18 oktober 1961 anmodat Holm och Flybrand att solidariskt ersätta kronan 40 830 kr. 92 öre, som civilförvaltningen utbetalat till Carlsson. Civilförvaltningen förbehöll härvid kronan rätt att framgent framställa ytterligare regresskrav.

Holm och Flybrand har anhållit, att kronan icke skall göra gällande sin regressrätt mot dem för vad kronan utbetalat och kan komma att utbetala i anledning av ifrågavarande olyckshändelse.

Av utredningen framgår följande rörande Holms och Flybrands personliga förhållanden. Holm, som är född den 29 september 1921, är gift och har två barn i åldern 10 och 11 år. Han är sedan den 1 januari 1960 fanjunkare med en avlöning av ca 1 700 kr. i månaden. Holm har icke annan underhållsskyldighet än mot sin familj. Han besväras av diskbrock sedan ett år tillbaka och har under nämnda tid varit sjukskriven i fem månader. Holm har icke någon försäkring, som täcker löneavdrag på grund av sjukdom. — Flybrand, som är född den 1 mars 1934, är gift och har två barn i åldern 2 och 5 år. Han innehar för närvarande beställning som flottiljpolis med en avlöning av ca 1 300 kr. i månaden. Flybrand häftar i skuld för en bil med 7 000 kr. Han har icke annan underhållsskyldighet än mot sin familj.

Försvarets civilförvaltning tillstyrker i utlåtande den 18 september 1962, att Holm och Flybrand befrias från ersättningskyldighet till kronan, under förutsättning att envar av dem inbetalar 500 kr. Civilförvaltningen anför i huvudsak följande:

Holm och Flybrand har av rådhusrätten i Lidköping befunnits vållande till skador, som Carlsson åsamkats vid stridsövning. Vållandet grundas såvitt angår Flybrand på att i de av honom vidtagna säkerhetsanordningarna förelegat så stora riskmoment, att säkerheten icke kunde anses ha varit tillfredsställande och för Holms del på att denne vid sin inspektion av samma anordningar borde ha insett att de varit otillräckliga och därför ha ändrat desamma.

Civilförvaltningen har hittills icke utgivit mer till Carlsson än vad som angivits i skrivelsen den 18 oktober 1961. Enligt riksförsäkringsverkets beslut den 19 juni 1961 uppbär Carlsson emellertid livränta från riksförsäkringsverket, beräknad efter en invaliditetsgrad av 40 %. För vad civilförvaltningen utgivit och kan komma att ytterligare utge till Carlsson får kronan med hänsyn till rådhusrättens uttalande i vållandefrågan anses ha regressrätt mot Flybrand och Holm. Även om bristerna i säkerhetsanordningarna i och för sig varit allvarliga, torde utgivande av skadestånd med så stort belopp, varom här är fråga, icke stå i rimlig proportion till de felbedömningar som Flybrand och Holm gjort sig skyldiga till. Deras ekonomi synes dessutom icke medge betalning av annat än ett mycket begränsat skadeståndsbelopp. I sådant hänseende skulle måhända Holm med hänsyn till sin större avlöning kunna prestera något mer än Flybrand. Holms vållande har emellertid av rådhusrätten bedömts mildare än Flybrands. Med hänsyn härtill och till Holms åkomma, som hittills föranlett lång tids sjukskrivning, torde anledning att avkräva Holm högre ersättning än Flybrand icke finnas.

Departementschefen

Holm och Flybrand torde vara ersättningskyldiga till kronan för vad försvarets civilförvaltning utgivit och kommer att utge i anledning av

olyckshändelsen. Genom Holms och Flybrands tjänsteförsummelse har en värnpliktig åsamkats svåra kroppsskador. Med hänsyn till regressanspråkens omfattning samt till vad som upplysts om Holms och Flybrands personliga förhållanden och övriga föreliggande omständigheter vill jag emellertid icke motsätta mig, att envar av Holm och Flybrand i enlighet med civilförvaltningens förslag mot inbetalning av 500 kr. befrias från vidare ersättningsskyldighet till kronan.

Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att envar av Holm och Flybrand, därest han inom tid som Kungl. Maj:t bestämmer till försvarets civilförvaltning inbetalar 500 kr., befrias från återstående ersättningsskyldighet till kronan på grund av förenämnda händelse den 15 mars 1956.

71.

Den 24 augusti 1960 inträffade en olyckshändelse vid Kalmar flygflottilj i samband med att flygteknikern H. provade en kamera, som var installerad i ett flygplan. Provingen skedde i strid mot utfärdad instruktion, eftersom flygplanets automatkanoner var laddade och kameran i fråga om utlösningen var synkroniserad med kanonerna. När H. som ett led i kontrollen av kameran startade denna genom att trycka på avfyringsknappen avgick skott från kanonerna. K. B. G. Jonsén och en annan värnpliktig träffades och dödades, varjämte en flygtekniker och en värnpliktig skadades. Vidare uppkom skador på en kronan tillhörig stationsvagn m. m.

Vid rådhusrätten i Kalmar fördes ansvars- och skadeståndstalan mot H. För rådhusrätten var tillgängligt ett av inspektören för bastjänsten vid flygvapnet den 18 oktober 1960 avgivet yttrande, enligt vilket ett så grovt misstag som det av H. begångna måste bero på att något i det mänskliga systemet klickat. Man borde enligt inspektören vid bedömningen av H:s oförklarliga misstag — även om det fått fruktansvärda konsekvenser — ta stor hänsyn till detta och icke hänföra H:s handlande till grov vårdslöshet. Med anledning härav ansåg inspektören, att skadeståndstalan icke skulle föras mot H. Enligt ett av flygöverläkaren nämnda dag avgivet yttrande i måste H:s åtgöranden vid olyckan ha berott på ett tillfälligt totalt avbrott i tankeförmågan, som ej lät sig närmare förklaras. Flygöverläkaren förklarade sig med hänsyn härtill instämma i de av inspektören för bastjänsten framförda synpunkterna och ansåg, att H:s handlande rimligen icke kunde betecknas som vårdslöshet, åtminstone icke grov sådan. Rådhusrätten dömde emellertid genom dom den 10 november 1960 H. för vållande till annans död i förening med tjänstefel till fängelse tre månader villkorlig dom. H. dömdes därjämte till suspension under en månad från befattningen som flygtek-

¹ Försvarsdepartementets diariernr 2771/1962

niker. Vidare förpliktades H. att till dödsboet efter Jonsén utge begravningshjälp m. m. med 865 kr. 35 öre. Däremot ogillades av kronan förd skadeståndstalan. Göta hovrätt, dit målet fullföljdes av kronan i skadestandsfrågan, förpliktade genom lagakraftvunnen dom den 29 mars 1961 H. att till kronan utge ersättning för reparation av stationsvagnen m. m. med 9 900 kr. 28 öre jämte ränta samt att ersätta kronans kostnader å målet.

H. har anhållit att bli befriad från ersättningsskyldighet till kronan och har till stöd härför åberopat följande. Han är född den 26 oktober 1922, gift och har i äktenskapet två barn i åldern 3 och 7 år. H. är anställd som flygtekniker i lönegrad A 13: 16. Han bor jämte familjen i en villa, som hustrun år 1951 inköpte för 64 600 kr. Fastigheten är hustruns enskilda egendom. H. har inga som helst ekonomiska möjligheter att betala skadeståndet och rättegångskostnaderna till kronan.

Försvarets civilförvaltning anför i utlåtande den 4 september 1962 bl. a. följande: Civilförvaltningen har, efter hemställan av Jonséns dödsbo och med hänsyn till förekomna särskilda omständigheter utbetalat det belopp, 865 kr. 35 öre, som H. av rådhusrätten i Kalmar förpliktats utge i skadestånd till dödsboet. Göta hovrätts dom i målet torde ge vid handen att inspektörens för bastjänsten och flygöverläkarens yttranden ansetts sakna betydelse för frågan om skyldighet för H. att till kronan utge skadestånd. Enligt civilförvaltningens mening kan yttrandena icke heller åberopas till stöd för att i detta ärende helt befria H. från skyldighet att till kronan utge skadestånd jämte ränta och rättegångskostnader men väl böra föranleda till att H. erhåller större lindring i betalningsskyldigheten än H. eljest, med hänsyn till vad som blivit upplyst om hans ekonomiska förhållanden, kunde erhålla. Under åberopande av det anförda och med hänsyn till övriga omständigheter i ärendet anser sig civilförvaltningen böra tillstyrka bifall till ansökningen i så måtto att H. befrias från ersättningsskyldighet till kronan under förutsättning att han inbetalar 300 kr.

Departementschefen

H. har gjort sig skyldig till ett allvarligt fel, som förorsakat kroppsskada samt medfört förlust av människoliv. Med hänsyn till föreliggande omständigheter vill jag emellertid icke motsätta mig att H. i huvudsak befrias från honom åliggande ersättningsskyldighet till kronan. Med beaktande av att kronan övertagit H:s betalningsskyldighet gentemot dödsboet och under hänsynstagande till H:s ekonomiska ställning finner jag att det belopp som H. har att inbetala bör fastställas till 800 kr.

Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att H., därest han inom tid som Kungl. Maj:t bestämmer till försvarets civilförvaltning inbetalar 800 kr., befrias från återstående ersättningsskyldighet till kronan på grund av förenämnda händelse den 24 augusti 1960.

8.

Den 4 augusti 1953 uppkom brand i en militärbarack i Berga kommun, varvid ett kronan tillhörigt i baracken inrymt förråd förstördes. Branden uppstod sedan dåvarande förrådsarbetaren *C. A. M. Kånneby* dagen före branden i baracken hållt singel som skulle torka omkring och på ett elektriskt element i sådan omfattning, att elementet i det närmaste var övertäckt. Till följd härav hade elementet, som med påkopplad ström lämnats utan tillsyn under natten, överhettats och antänt golv eller annat trävirke i baracken. Fara förelåg för skogsbrand och därmed även risk för andra förrådsbyggnader.

Genom lagakraftvunnen dom den 15 juni 1955 dömde Sunnerbo häradsrätt, som fann omständigheterna i viss mån mildrande, Kånneby för allmänfarlig vårdslöshet att böta 40 dagsböter. Han ålades vidare att till kronan utge ersättning för förstörd materiel med 44 380 kr. 1 öre jämte ränta.

Kånneby har anhållit att helt eller delvis bli befriad från ersättningsskyldighet till kronan.

Av utredningen framgår följande rörande Kånnebys personliga förhållanden. Kånneby, som är född den 19 oktober 1921, är gift och har fem barn, födda åren 1947—1956. Han är anställd som radartekniker med en månadslön av 1 475 kr. och har för år 1961 taxerats till statlig inkomstskatt för 11 000 kr. Han har icke annan underhållsskyldighet än mot sin familj. Kånneby har skulder om tillhoppa 5 500 kr. Han äger en personbil, värd 4 000 kr., samt en obebyggd tomt, åsatt ett taxeringsvärde av 500 kr. Hustrun har på grund av omvårdnaden av barnen icke kunnat ägna sig åt förvärvsarbete. Hon har därjämte under de sista åren haft klen hälsa.

Försvarets civilförvaltning tillstyrker i yttrande den 16 januari 1962, att Kånneby befrias från ersättningsskyldighet till kronan och anför bl. a. följande. Kånneby har icke erlagt något belopp å sin skuld. Enligt civilförvaltningens åsikt torde Kånnebys handlande vid det tillfälle, då branden uppkom, ha förestavats av uppsåt att, i brist på tydliga anvisningar beträffande arbetets utförande, efter bästa förmåga fullgöra den honom ålagda arbetsuppgiften. Av utredningen framgår vidare, att Kånneby icke varit förtrogen med den tekniska funktionen hos den termostat, som reglerade elementet, och för den skull hyst den felaktiga föreställningen, att på grund av termostaten någon fara för överhettning genom elementets övertäckande icke kunde uppstå. Med hänsyn härtill torde Kånnebys förseelse få anses begången under förmildrande omständigheter.

Departementschefen

Med hänsyn till omständigheterna vid brandens uppkomst och Kånnebys betydande försörjningsbörda anser jag i likhet med försvarets civilförvaltning, att Kånneby bör befrias från ersättningsskyldighet till kronan.

Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att Kånneby befrias från ersättningsskyldighet till kronan på grund av förenämnda händelse den 4 augusti 1953.

9.

Den 17 september 1960 uppstod brand i bastun ombord på statsisbrytaren Oden, som låg förtöjd vid Galärvarvet i Stockholm, med påföljd att inredningen i bastun helt förstördes. Branden förorsakades av antändning av trävirket i bastun på grund av antingen överhettning i det elektriska batteri, som värmdes upp bastun, eller kortslutning i belysningskabeln.

Vid rådhusrätten i Stockholm yrkade åklagare ansvar å motormaskinisten *T. E. Pettersson* för tjänstefel bestående i att denne, som den 16 september 1960 tjänstgjorde som jourhavande maskinist på Oden med uppgift att kontrollera pågående översynsarbeten och med skyldighet att efter arbetstidens slut gå s. k. eldrond, icke i enlighet med för honom gällande bestämmelser efter eldronden brutit strömmen till fartyget vid den på kajen belägna huvudströmbrytaren. Kronan yrkade ersättning av Pettersson för den förstörda inredningen i bastun med 12 400 kr. jämte ränta.

Genom lagakraftvunnen dom den 18 maj 1961 dömde rådhusrätten Pettersson för tjänstefel till åtta dagars disciplinbot. Härjämte förpliktades Pettersson genom rådhusrättens likaledes lagakraftvunna dom den 29 september 1961 att till kronan utge ersättning med 12 400 kr. jämte ränta samt att ersätta kronans kostnader å målet. Rådhusrätten avvisade ett av Pettersson framställt påstående att kronan genom egen försumlighet varit medvällande till branden; en av rådhusrättens ledamöter ansåg dock, att kronan var jämte Pettersson ansvarig för de genom branden uppkomna skadorna.

Pettersson har anhållit att bli helt eller delvis befriad från ersättningsskyldighet till kronan. Pettersson anför bl. a. följande:

Såsom tjänstgöringsskyldig på ett kronan tillhörigt fartyg kommer jag i ett betydligt sämre läge än en motsvarande befattningshavare i handelsflottan genom att kronan icke har sina fartyg försäkrade. Samma underlåtenhet, som lagts mig till last, hade därest branden inträffat på ett handelsfartyg, med all sannolikhet icke medfört att vederbörande försäkringsbolag fört regresstalan. Då mitt löneläge i förhållande till löneläget för motsvarande befattningshavare i enskild tjänst icke utvisar större förmåner, synes det obilligt, därest kronan av mig skulle utkräva det utdömda skadeståndet.

Av utredningen framgår följande rörande Petterssons ekonomiska förhållanden. Pettersson, som är född den 20 januari 1923, är gift och har ett barn i åldern 16 år. Han är anställd vid flottan med avlöning enligt lönegrad A 13: 15 och har för år 1961 taxerats till statlig inkomstskatt för 16 300 kr. Bruttoinkomsten under år 1961 uppgick till 20 300 kr. Hustrun, som har förvärvsarbete, har för år 1961 taxerats till statlig inkomstskatt för 4 600 kr.

Hennes bruttoinkomst under år 1961 uppgick till 7 655 kr. Pettersson har icke annan underhållsskyldighet än mot sin familj.

Försvarets civilförvaltning tillstyrker i utlåtande den 2 april 1962, att Pettersson befrias från ersättningskyldighet till kronan, under förutsättning att han inbetalar förslagsvis 750 kr.

Departementschefen

Pettersson har gjort sig skyldig till tjänsteförsummelse, som förorsakat brand å ett kronan tillhörigt fartyg, och har till följd härav ådragit sig en avsevärd ersättningskyldighet till kronan. Med hänsyn till riksdagens beslut i liknande fall (jfr prop. 1961: 16 p. 8) vill jag icke motsätta mig, att Pettersson i enlighet med civilförvaltningens förslag mot inbetalning av 750 kr. befrias från vidare ersättningskyldighet till kronan.

Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att Pettersson, därest han inom tid som Kungl. Maj:t bestämmer till försvarets civilförvaltning inbetalar 750 kr., befrias från återstående ersättningskyldighet till kronan på grund av förenämnda händelse den 17 september 1960.

10.

Den 22 januari 1961 uppstod brand i en kronan tillhörig villa i Näsbypark, Täby köping, varvid skador uppkom i villans kök och hall. Branden uppkom sedan *Marianne Wester*, som tillfälligt vistades i villan, tömt ett askfat i en hink med pappersavfall.

Genom lagakraftvunnen dom den 30 augusti 1961 dömde Södra Roslags domsagas häradsrätt *Marianne Wester* att för allmänfarlig vårdslöshet böta 20 dagsböter. Härjämte förpliktades *Marianne Wester* genom häradsrättens likaledes lagakraftvunna dom den 26 oktober 1961 att till kronan utge ersättning för skadorna vid branden med 5 058 kr. 31 öre jämte ränta samt att ersätta kronans kostnader å målet.

Marianne Wester har anhållit att bli befriad från ersättningskyldighet till kronan.

Försvarets civilförvaltning tillstyrker i utlåtande den 9 januari 1962, att *Marianne Wester* befrias från ersättningskyldighet till kronan, under förutsättning att hon inbetalar förslagsvis 500 kr.

Det är upplyst, att *Marianne Wester*, som är född den 15 februari 1938, är ogift och anställd som t. f. kanslibiträde i lönegrad A 7: 7, att hon enligt överenskommelse med civilförvaltningen avbetalar 25 kr. i månaden på sin skuld och att avbetalningarna under tiden den 12 januari—den 31 december 1962 uppgått till 275 kr.

Departementschefen

Med hänsyn till vad som är upplyst om Marianne Westers ekonomiska förhållanden anser jag mig i likhet med försvarets civilförvaltning böra föreslå att Marianne Wester befrias från vidare ersättningsskyldighet till kronan, om hon inbetalar visst belopp. Beloppet torde böra bestämmas till 750 kr., varifrån bör avräknas av henne redan inbetalade belopp.

Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att Marianne Wester, därest hon inom tid som Kungl. Maj:t bestämmer till försvarets civilförvaltning inbetalar 750 kr. med avdrag för vad hon tidigare inbetalat på sin skuld, befrias från återstående ersättningsskyldighet till kronan på grund av förenämnda händelse den 22 januari 1961.

11.

Den 17 augusti 1960 cyklade fru *Anna Jönsson* västerut på allmän väg i Skarhults kommun. Vid en vägkorsning svängde hon till höger, varvid cykeln kolliderade med en kronan tillhörig av fänriken E. L. Olsson österut på vägen förd motorcykel. Vid sammanstötningen kastades Anna Jönsson och Olsson i vägbanan och åsamkades kroppsskador. Skador uppstod jämväl å fordonen.

Frosta och Eslövs domsagas häradsrätt dömde genom lagakraftvunnen dom den 9 maj 1961 Anna Jönsson att för vårdslöshet i trafik böta 30 dagsböter samt förpliktade henne att till kronan utge ersättning för kronans utgifter för lön m. m. till Olsson under sjukskrivningstiden med 4 289 kr. 90 öre jämte ränta och rättegångskostnader.

Av handlingarna i ärendet inhämtas att kronan — utöver i häradsrättens dom redovisade utgifter i anledning av Olssons skada — under år 1961 vidkänts kostnad för lön till Olsson med 282 kr. 60 öre för tid, då han varit sjukskriven i anledning av olycksfallet.

Anna Jönsson har anhållit om befrielse från ersättningsskyldighet till kronan.

Av utredningen framgår följande rörande Anna Jönssons personliga förhållanden.

Anna Jönsson, som är född den 2 juni 1912, har icke genom förvärvsarbete kunnat skaffa sig inkomst sedan hon skadades vid trafikolyckan. Hon står ännu under läkarvård vid ortopediska kliniken i Lund. Hennes skador är dock icke svårare än att hon kan sköta sitt hem utan hjälp.

Genom beslut den 29 augusti 1962 tillerkände riksförsäkringsverket Anna Jönsson livränta för tiden den 1 september 1962—den 31 augusti 1963 efter en invaliditetsgrad av 20 % med 866 kr. 67 öre.

Anna Jönssons arbetsinkomst år 1960 utgjorde 2 080 kr. Hennes makes inkomst uppgick samma år till 11 480 kr. Makarna äger en fastighet, taxerad till 12 000 kr. Fastigheten är belånad för 3 700 kr., vilken skuld årligen amorteras med 400 kr. jämte ränta. Jorden på fastigheten är utarrenderad

för en summa av 400 kr om året. Makarna har en son, född år 1950, och en fosterdotter, född år 1947. För fosterdottern, som har anställning som affärsbiträde, erhåller makarna Jönsson bidrag med 110 kr. i månaden till dess hon kan försörja sig själv.

Försvarets civilförvaltning anför i utlåtande den 3 oktober 1961, att Anna Jönssons trafikförseelse icke är att anse såsom ringa, vilket bekräftas av det relativt stränga straff hon erhållit. Då emellertid hennes ekonomi är ganska ansträngd, har civilförvaltningen icke velat motsätta sig att hon befrias från ersättningsskyldighet till kronan under förutsättning att hon inbetalar förslagsvis 400 kr.

Departementschefen

Anna Jönsson har gjort sig skyldig till vårdslöshet i trafik, som icke kan anses som ringa. Hon skadades själv vid olyckan och står ännu under läkarvård. Med hänsyn till Anna Jönssons ekonomiska förhållanden tillstyrker jag att hon i enlighet med försvarets civilförvaltnings förslag mot inbetalning av 400 kr. befrias från vidare ersättningsskyldighet till kronan.

Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att Anna Jönsson, därest hon inom tid som Kungl. Maj:t bestämmer till försvarets civilförvaltning inbetalar 400 kr., befrias från återstående ersättningsskyldighet till kronan på grund av förenämnda händelse den 17 augusti 1960.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Carl Hanström

BILAGA.

Förteckning över av Kungl. Maj:tt under år 1962 avgjorda, helt eller delvis bifallna ärenden angående befrielse från ersättningskyldighet.

Sökande	Grund för ersättningskyldighet	Ersättningsbelopp	Kungl. Maj:ts beslut	
			Dag	Beslutets innebörd
1	2	3	4	5
Värnpliktige R. K. G. Sondell	Trafikskada å kronan tillhörigt motorfordon som utlämnats till obehörig.	3 000 kr. jämte ränta solidariskt med annan person. (Härav inbetalat 1 500 kr.)	12/1-62	Befrielse från återstående ersättningskyldighet.
Kaptenen S. Forsman	Trafikskada å inlejd personbil.	255 kr.	26/1-62	Hel befrielse.
Furiren S. G. Thorsell	Skada å segelflygplan i hangar.	1 312 kr. jämte ränta solidariskt med annan person. (Härav tillhoppa inbetalat 1 343 kr. 70 öre).	4/5-62	Befrielse från återstående ersättningskyldighet.
Värnpliktige U. E. Dahlberg	Trafikskada å kronan tillhörig bil vid olovlig körning.	2 475 kr. jämte ränta. (Härav inbetalat 100 kr.)	18/5-62	Befrielse mot inbetalning av 400 kr.
Förre fanjunkaren E.	Medelsbrist under tjänstgöring som kompaniadjutant.	3 600 kr. jämte ränta. (Härav inbetalat 3 611 kr. 64 öre).	18/5-62	Befrielse från återstående ersättningskyldighet.
Signalreparatören J. A. G. Gustafsson	Trafikskada å kronan tillhörig bil. Civilförvaltningen har meddelat, att ersättningstalan sannolikt nedlagts, om vissa upplysningar i tid erhållits.	4 792 kr. 37 öre jämte ränta.	19/7-62	Hel befrielse.
Värnpliktige P.	Tillgrepp av krigsmakten tillhörig materiel (kameror).	2 460 kr. jämte ränta och rättegångskostnad. (Härav inbetalat 670 kr.)	14/12-62	Befrielse från återstående ersättningskyldighet.